

بررسی نقش اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان ایلام در توسعه فرهنگ عمومی (مورد مطالعه: فصلنامه فرهنگ ایلام)

علی محمد نیکان^۱

چکیده

فرهنگ از رایج‌ترین واژه‌هایی است که در طول تاریخ برای شکل دادن به تمدن‌های زنده جهان، تأثیر بنیادی داشته است. امروزه نیز اقشار مختلف مردم؛ به ویژه پژوهشگران و صاحب‌نظران رشته‌های علوم انسانی به خوبی آن را می‌شناسند و هر کدام به شیوه‌ای خاص از آن بهره می‌جویند. هدف از تحقیق حاضر، نمایاندن نقش اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان ایلام در رشد و توسعه فرهنگ عمومی است. چون دامنه فعالیت‌های اداره کل، وسیع است، از میان مناسبت‌های اولویت‌دار، موضوعات تکلیفی و ده‌ها برنامه شاخص دیگر در حوزه فرهنگ و هنر، «فصلنامه علمی-ترویجی فرهنگ ایلام» به عنوان یک رسانه شاخص و تأثیرگذار، برای بازتاب اهداف و تبیین مأموریت‌های اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان، جهت بررسی و پژوهش انتخاب شد. این پژوهش به روش توصیفی و تحلیلی به انجام رسید. برای گردآوری اطلاعات آن نیز از روش اسنادی و کتابخانه‌ای استفاده شد. نتیجه بررسی و مطالعه ۵۳ شماره از این نشریه نشان داد که با وجود فراز و فرودهای زیاد، ضمن انعکاس نتایج پژوهش‌های کاربردی و رویدادهای مهم فرهنگی، در رشد، پیشرفت و تبیین فرهنگ، هنر، آداب و رسوم مردم ایلام نقش متمایز داشته است. بازتاب ۳۳۰ مقاله علمی-پژوهشی از استادان دانشگاه‌ها، محققان و پژوهشگران با موضوعات متنوع فرهنگی، هنری، دینی، سیاسی، اجتماعی، آموزشی، تاریخی، اقتصادی، مدیریتی، ورزشی و... در میان مسئولان، علاقه‌مندان و فرهنگ‌دوستان، محور اساسی رسالت این رسانه چاپی بوده است.

واژگان کلیدی: توسعه فرهنگی، فرهنگ عمومی، فصلنامه، اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان ایلام.

مقدمه و بیان مسئله

وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی به عنوان یکی از ارگان‌های مهم و تأثیرگذار در جمهوری اسلامی ایران، اهداف و وظایف اساسی و مهمی بر عهده دارد. «ارشد فضایل اخلاقی بر اساس ایمان و تقوا، استقلال فرهنگی و مصنوعیت جامعه از نفوذ فرهنگ بیگانه، اعتلای آگاهی‌های عمومی در زمینه‌های مختلف و شکوفایی استعدادها، رواج فرهنگ و هنر اسلامی، گسترش مناسبات فرهنگی با ملل و اقوام مختلف؛ به‌ویژه مسلمانان و مستضعفان جهان و فراهم آوردن زمینه‌های وحدت در میان مسلمانان» (خادمی و گنجی، ۱۳۹۱: ۷۱)، «تقویت روح تحقیق و تتبع و ابتکار در تمام زمینه‌های فرهنگ و هنر اسلامی و ایرانی از طریق تشویق و حمایت نویسندگان، شعراء، ادبا و هنرمندان، معرفی و بزرگداشت علما، عرفا و شخصیت‌های فرهنگی جهان اسلام و تولید و نشر آثار مربوط به آنها، پرورش استعدادها و ذوق فرهنگی و هنری افراد» (نائینی، ۱۳۸۹: ۸۰)، «انجام مطالعات و تحقیقات لازم در مورد مسائل و مبانی فرهنگ عمومی، سینما، تئاتر و دیگر زمینه‌های فرهنگی و هنری، به منظور استفاده از نتایج آن در برنامه‌ریزی فرهنگی و هنری و در نهایت، بهبود کیفی و کمی امور محوله» (همان: ۸۱) از اهداف و وظایف این ارگان به شمار می‌آید؛ از این رو، در میدان اقدام و عمل، مشهود و مبرهن است که فلسفه شکل‌گیری اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان ایلام برای تحقق اهداف کلان و راهبردی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی در این استان بوده است؛ استانی که ۱/۲ درصد از خاک کشور را تشکیل داده است و ۰/۷ درصد از جمعیت جامعه در آن زندگی می‌کنند. بی‌گمان، مأموریت‌های اداره کل با الهام از رهنمودهای مقام معظم رهبری و رئیس‌جمهور محترم، دیدگاه‌ها و سیاست‌های وزیر محترم در چارچوب اهداف و سیاست‌های وزارت، بخشنامه‌ها و اسناد فرادستی، همگام و همسو با دیدگاه‌های مسئولان ارشد استان و بر پایه ارزش‌های برآمده از دین مبین اسلام دنبال می‌شود.

چون یکی از برنامه‌های مهم، اساسی و تأثیرگذار وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، توجه به حوزه «فرهنگ عمومی» کشور است، به طبع اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان بر پایه اهداف و سیاست‌های راهبردی وزارت، مکلف به اجرای آن است؛ البته، مطالعه و بررسی آثار و رویکردهای مدیران فرهنگی در سه دهه گذشته نشان می‌دهد که عواملی چون: مرزی بودن، دوری از مرکز، پیامدهای ناشی از هشت سال جنگ نابرابر و تحمیلی، ضعف مدیریت، عدم سیاست‌گذاری و نبود برنامه‌ریزی‌های اصولی در حوزه فرهنگ، باعث شده است تا تلاش کارگزاران فرهنگی استان برای رشد و اعتلای فرهنگ عمومی، به چشم نیاید و کارشناسان و صاحب‌نظران این حوزه، آن را در دایره «توسعه‌نیافتگی» تحلیل و تفسیر کنند؛ در صورتی که باید واقع‌بینانه پذیرفت که به دلیل کمبود منابع انسانی و مالی، ضعف زیرساخت‌های فرهنگی، فقدان مدیریت کارآمد و عدم سیاست‌گذاری و نبود برنامه‌ریزی‌های اصولی، توجه به حوزه فرهنگ در استان ایلام از دهه ۱۳۷۰ آغاز شد. جوانه زدن نهال نشریات محلی و گام نهادن سریع آنها به میدان فعالیت، شکل‌گیری و به دنبال آن توسعه مراکز

آموزش متوسطه و عالی، رویش حوزه نشر و ... از مصادیق چنین رویکردی به شمار می آید.

اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان ایلام با هدف توسعه فرهنگ عمومی، تقویت نشاط فرهنگی، کاهش آسیب‌های اجتماعی، تحقق منشور حقوق شهروندی و ... علاوه بر موارد زیر:

۱. مناسبت‌های اولویت‌دار: بیش از ۵۶ مناسبت از قبیل: روز عفاف و حجاب، روز خبرنگار، روز سینما، هفته دفاع مقدس، روز روستا و عشایر، اربعین حسینی (ع)، روز فرهنگ عمومی، هفته کتاب و کتابخوانی، روز پژوهش، دهه فجر، روز زن و ...؛
۲. موضوعات تکلیفی: بیش از ۳۵ موضوع شامل: گفت‌وگو سازی و فرهنگ‌سازی در زمینه اقتصاد مقاومتی، تولید و اشتغال، پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی (اعتیاد، حاشیه‌نشینی، خشونت، طلاق، فضای مجازی و ...)، گسترش فرهنگ نماز، امر به معروف و نهی از منکر، ترویج فرهنگ ایشار و شهادت، تبیین دیدگاه‌های امام (ره) و مقام معظم رهبری (مد ظله العالی)، صیانت از فرهنگ عامه، غنی‌سازی اوقات فراغت جوانان و نوجوانان، گسترش نشاط و تحرک اجتماعی، مبارزه با مواد مخدر، ازدواج و تحکیم بنیان خانواده، ترویج فرهنگ عفاف و حجاب، پدافند غیرعامل در حوزه فرهنگ و هنر، مقابله با گروه‌های تکفیری و خشونت‌گرا، مقابله فرهنگی با قاچاق کالا و ارز و ...؛

سالانه بیش از ۱۰۰ برنامه شاخص در قالب جشنواره، نمایشگاه، جشن، صنعت نشر، همایش، پژوهش، نقد و بررسی کتاب، نشست تخصصی، برنامه‌های مشترک و تفاهم‌نامه‌ای و ... اجرا می‌کند.

فصلنامه علمی - ترویجی فرهنگ ایلام نیز به عنوان یکی از ابزارهای مهم برای انتشار نتایج تحقیقات و فعالیت‌های پژوهشی، در رشد و پیشرفت فرهنگ عمومی، نقش بی‌بدیل و مانایی دارد.

پرسش‌های اساسی تحقیق

این پژوهش در پی پاسخگویی به دو سؤال محوری زیر است:

۱. نقش اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان ایلام در توسعه فرهنگ عمومی چیست؟
۲. نقش فصلنامه فرهنگ ایلام به عنوان یک رسانه چاپی در بازتاب مأموریت‌های اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان ایلام چیست؟

هدف تحقیق

هدف کلی این پژوهش، بررسی نقش فصلنامه علمی - ترویجی فرهنگ ایلام در انعکاس رسالت و مأموریت‌های اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان به جامعه مخاطب (استادان دانشگاه‌ها، پژوهشگران، مسئولان اجرایی استان، دانشجویان، کارگزاران فرهنگی، فرهنگیان و صاحب‌نظران حوزه فرهنگ و هنر) است.

روش تحقیق

این مقاله با استناد به داده‌ها و اطلاعات فصلنامه فرهنگ ایلام (از آغاز دهه ۱۳۸۰ تا پایان نیمه نخست دهه ۱۳۹۰) به بررسی و تحلیل نقش نشریه مذکور در توسعه و اعتلای فرهنگ عمومی پرداخته است. روش انجام پژوهش، ترکیبی از روش‌های توصیفی و تحلیلی است. برای گردآوری اطلاعات نیز از روش اسنادی و کتابخانه‌ای استفاده شده است؛ البته، بررسی نشریه به صورت کاربردی انجام گرفته و در حقیقت، جامعه آماری آن، ۵۳ شماره موجود از فصلنامه است که به عنوان نمونه، مطالعه و بررسی شده‌اند.

مبانی نظری تحقیق

تعریف فرهنگ

«محققان، صاحب‌نظران فرهنگ‌شناس، جامعه‌شناسان و انسان‌شناسان، تاکنون تعاریف متعددی از فرهنگ ارائه داده و به توصیف آن پرداخته‌اند. هر کدام از آنها نیز برای شناساندن فرهنگ بر یک یا چند عنصر فرهنگی تأکید کرده‌اند؛ ولی هیچکدام از این گروه‌ها و افراد به یک تعریف جامع نرسیده‌اند» (صالحی امیری و محمدی، ۱۳۸۹: ۱۳). جامع‌ترین تعریف برای فرهنگ را می‌توان «کیفیت یا شیوه بایسته برای آن دسته از فعالیت‌های مادی و معنوی انسان‌ها که مستند به طرز تعقل سلیم و احساسات تصعید شده آنان در حیات معقول تکاملی باشد» (همان: ۱۳) دانست.

توسعه فرهنگی

توسعه فرهنگی، مفهوم عمیق و ریشه‌داری است که در توسعه یک جامعه، جایگاه بااهمیتی دارد و «به معنای ارتقا و اعتلای زندگی فرهنگی جامعه و دستیابی به ارزش‌های متعالی فرهنگی و به عبارت دیگر، افزایش قدرت و کارآمدی یک فرهنگ در پاسخ به نیازهای فرهنگی، معنوی و مادی انسان است» (صالحی امیری، ۱۳۸۶: ۷۵).

اهمیت و ضرورت توسعه فرهنگی

اهمیت و ضرورت توسعه فرهنگی بر هیچ فرد با بصیرت و فرهنگ‌مداری پوشیده نیست. «سازمان جهانی یونسکو، سال‌های ۱۹۸۷-۱۹۹۷ میلادی را دهه توسعه فرهنگی و روز ۲۱ ماه می را روز جهانی توسعه فرهنگی نامید. بدیهی است دستیابی به توسعه فرهنگی که از نگاه یونسکو، مواردی همچون: میراث فرهنگی، مطالب چاپی و ادبیات، موسیقی، هنرهای نمایشی، هنرهای تجسمی، سینما و عکاسی، رادیو و تلویزیون، فعالیت‌های اجتماعی - فرهنگی، ورزش‌ها، بازی‌ها، طبیعت و محیط زیست را در بر می‌گیرد، جز در سایه پژوهش حاصل نمی‌شود؛ بنابراین، می‌توان گفت که تحقیق و توسعه،

لازم و ملزوم یکدیگرند. از طریق تحقیق است که علم، ارتقا پیدا می کند و دانش علمی، توسعه می یابد؛ توسعه علمی هم در جای خود سؤالات جدیدی را پیش می آورد و زمینه ساز تحقیقات جدید می شود؛ بر این اساس، چنانچه پژوهش و نوآوری را رکن تحول، توسعه و اعتلای فرهنگ یک جامعه بدانیم، روشن است که در این زمینه، نیازمند سرمایه گذاری شایسته ای خواهیم بود؛ این سرمایه گذاری به دو صورت امکان پذیر است: الف) فراهم کردن امکانات و ابزار تحقیق و پژوهش، نظیر: آزمایشگاه، کتابخانه، مراکز اطلاع رسانی و...؛ ب) ترغیب و تشویق آحاد جامعه به ویژه نخبگان و اندیشمندان به مطالعه و تحقیق و ایجاد شرایط مناسب برای آنان.

توجه به اهمیت و ضرورت پژوهش و نقش کلیدی آن در رشد و توسعه جامعه، گسترش و تقویت نهادهای علمی و پژوهشی، اهتمام در اشاعه فرهنگ پژوهش و اعتلای جایگاه تحقیقات در کشور برای سرعت بخشیدن به فرایند توسعه از لوازم و ضرورت های بنیادین توسعه فرهنگی است و اهمیت این امر در نهادهای فرهنگی مضاعف می گردد؛ زیرا هیچگونه بهسازی یا تغییرات مفید در کیفیت برنامه ها و عملکردهای فرهنگی بدون ابزار تحقیق امکان پذیر نیست» (همان: ۱۳۸۶: ۷۸ و ۷۹).

پیشینه تحقیق

اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان ایلام، همگام با دیگر حوزه های حاکمیتی، به سهم خود، در دایره وظایف برای رشد و اعتلای فرهنگ عمومی تلاش کرده است و بی گمان، روشن کردن شمع پژوهش در حوزه فرهنگ عمومی، در آخرین سال دهه ۱۳۷۰ و انتشار نشریه ای به نام «فصلنامه فرهنگی - پژوهشی فرهنگ ایلام» با آثاری در زمینه فرهنگ، هنر، آداب و رسوم، مسائل اجتماعی، آثار تاریخی، خبرهای فرهنگی و... نشان از توجه اداره کل به اجرای رسالتش داشته است. سیر انتشار فصلنامه مذکور در اواخر دهه ۱۳۸۰ و اوایل دهه ۱۳۹۰ مورد بررسی و نقد قرار گرفته است؛ علی محمدنیاکان (۱۳۸۸: ۱۱۵-۱۳۵) در مقاله ای با عنوان «فصلنامه فرهنگ ایلام در ترازو»، به بررسی محتوایی شماره های نخست تا بیست و یکم فصلنامه پرداخته و نبود سیاست های محوری برای انتشار آن و ضعف برقراری روابط با مراکز آموزشی و پژوهشی برای بهره جویی منسجم و مداوم از حاصل تحقیقات پژوهشگران و محققان را از جمله نتایج مطالعه و بررسی خود برشمرده است. همو (۱۳۹۲: ۹-۶) در یادداشتی با عنوان «سخنی با مخاطبان» فرایند انتشار نشریه را از بهار ۱۳۷۹ تا تابستان ۱۳۹۲ به پنج دوره تقسیم کرده و درونمایه هر دوره را به اختصار و در قالب آمار و اطلاعات ارائه داده است؛ در مجموع، مطالعه و بررسی محتوای شماره های مختلف فصلنامه، نشان دهنده تلاش مسئولان برای استفاده از حاصل اندیشه استادان دانشگاه ها، پژوهشگران و محققان در جهت رشد و اعتلای فرهنگ مردم استان بوده است.

بحث و بررسی

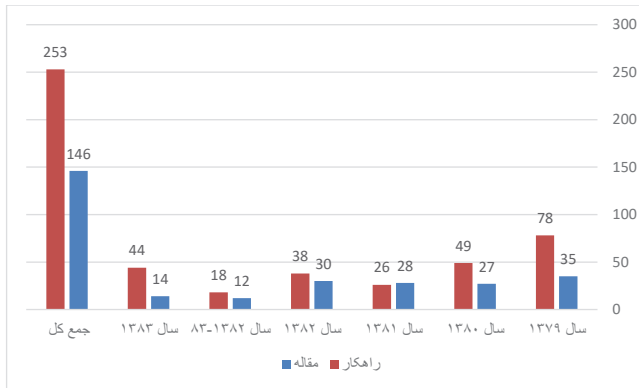
در ادامه، نتیجه مطالعه و بررسی ۵۳ شماره فصلنامه فرهنگ ایلام در قالب شش دوره، ارائه می شود:

الف) دوره نخست

«فصلنامه فرهنگی - پژوهشی فرهنگ ایلام» در بهار ۱۳۷۹، زیر نظر شورای پژوهشی اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان و با هدف: الف) طرح مباحث نظری؛ ب) انعکاس نتایج پژوهش های کاربردی و ج) بازتاب رویدادهای مهم فرهنگی استان و نقد و بررسی کتاب به عرصه نشر گام نهاده و در هر شماره، متناسب با راهبردهای اداره کل، آثاری در زمینه فرهنگ و هنر، آداب و رسوم، شعر و ادب، زبان شناسی، باستان شناسی، تاریخ و مسائل مهم فرهنگی استان به مخاطبان منعکس کرده است؛ به عبارت دیگر، انعکاس محتوای ۱۴۶ مقاله با موضوعات متنوع فرهنگی، هنری، دینی، سیاسی، اجتماعی، آموزشی، تاریخی، باستان شناسی، اقتصادی، مدیریتی، ورزشی و ... همراه با ۲۵۳ پیشنهاد برای رفع موانع و مشکلات، بخش اصلی و محوری رسالت فصلنامه از بهار سال ۱۳۷۹ تا پایان تابستان ۱۳۸۳ بوده است (جدول شماره ۱).

جدول شماره (۱)

ردیف	شماره نشریه	سال انتشار	تعداد مقاله	راهکارها
۱	۱	۱۳۷۹	۱۰	۱۳
۲	۲		۱۲	۲۳
۳	۳ و ۴		۱۳	۴۲
۴	۵ و ۶	۱۳۸۰	۱۳	۳۸
۵	۷ و ۸		۱۴	۱۱
۶	۹ و ۱۰	۱۳۸۱	۱۵	۱۴
۷	۱۱ و ۱۲		۱۳	۱۲
۸	۱۳ و ۱۴	۱۳۸۲	۱۴	۱۷
۹	۱۵		۱۶	۲۱
۱۰	۱۶ و ۱۷	۱۳۸۲-۱۳۸۳	۱۲	۱۸
۱۱	۱۸ و ۱۹	۱۳۸۳	۱۴	۴۴
جمع کل				۲۵۳

نمودار شماره (۱)

انتشار ۱۱ سخن سردبیر درباره فرهنگ، تعریف، مفاهیم و راههای توسعه آن، آفت‌ها و موانع رشد و توسعه فرهنگ، راههای رفع مشکلات فرهنگی، تحولات فرهنگی، استفاده از فرصت‌ها برای رشد و پیشرفت فرهنگ و نقش فصلنامه در تبیین آن، برنامه‌ریزی برای اجرای فعالیت‌های فرهنگی و ...، برگزاری ۹ مصاحبه، میزگرد و گفت‌وگو درباره تحلیل وضعیت فرهنگی استان، توسعه فرهنگ، فرهنگ و جامعه در حال گذار ایلام، مسائل اجتماعی استان، مسائل اجتماعی جوانان ایلامی، فرهنگ مردم ایلام، جهانی شدن و تأثیر آن بر فرهنگ بومی، موانع پژوهش در استان ایلام، معرفی و نقد ۴۹ اثر از مؤلفان بومی در قالب تازه‌های نشر، معرفی انجمن خوشنویسان شعبه ایلام، نگارش ۶ نقد مفصل بر فیلم «بمانی» به کارگردانی داریوش مهرجویی روایتگر زندگی زنان ایلامی، نگارش یک داستان مطول بر پایه ادبیات شفاهی مردم ایلام، معرفی یکی از مفاخر استان ایلام، درج ۴۸ قطعه شعر از شعرای ایلامی، معرفی شورای پژوهشی اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان، نقد ۴ مجموعه از سروده‌های شعرای ایلامی، بازتاب ۱۵۲ فعالیت مهم از سری فعالیت‌های اداره کل، بخش دیگری از مأموریت‌های این رسانه در انتقال سیاست‌های فرهنگی به مردم فرهنگ‌دوست ایلام بوده است (جدول شماره ۲).

جدول شماره (۲)

سال (دوره) انتشار	تعداد	موضوع	ردیف
بهار ۱۳۷۹ - تابستان ۱۳۸۳	۱۱	سخن سردبیر	۱
	۹	میزگرد، مصاحبه، گفت‌وگو	۲
	۴۹	نقد و معرفی کتاب	۳
	۶	نقد فیلم	۴
	۴۸	شعر	۵
	۱۵۲	رویداد فرهنگی	۶
	۲۷۵	جمع کل	

البته، مزین کردن هر شماره از مجله به سخنی از کلام گهربار امام علی (ع)، چاپ دوازده تصویر از آثار تاریخی استان، سیزده قطعه اثر خوشنویسی، پنج قطعه عکس مربوط به زنان ایلامی، پنج نقاشی ارزشمند در زمینه‌های مختلف، چهار قطعه عکس صنایع دستی، یک قطعه عکس محصولات جنگلی و ... به تناوب و در طول انتشار مجله، هم نشان از توجه مسئولان به حوزه فرهنگ و هنر داشته و هم در جذابیت شماره‌های مختلف آن مؤثر بوده است؛ بی تردید، همکاری و تلاش مجدانه و صمیمانه ۳ استاد، ۲۸ عضو هیئت علمی دانشگاه، ۸ دانشجوی دوره دکترا، ۹۱ کارشناس ارشد، ۴ دانشجوی مقطع کارشناسی ارشد، ۴۰ کارشناس امور فرهنگی و صاحب نظر حوزه علوم اجتماعی و ۴۸ شاعر به همراه مدیر مسئول، سردبیر، ویراستار و مدیر اجرایی، زمینه‌ساز تداوم نشر فصلنامه از شماره ۱-۱۹ بوده است.

ب) دوره دوم

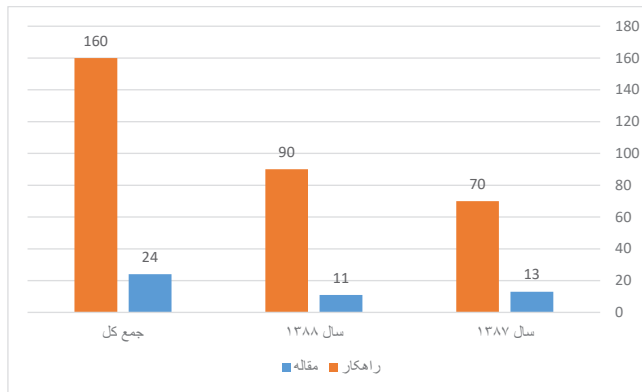
فصلنامه فرهنگی - پژوهشی فرهنگ ایلام، از زمستان ۱۳۸۳ تا پایان تابستان ۱۳۸۷ - به هر دلیل - از فعالیت در عرصه نشر بازماند؛ به عبارت دیگر، برای یک دوره ۳ سال و ۹ ماهه منتشر نشد.

ج) دوره سوم

فصلنامه فرهنگی - پژوهشی فرهنگ ایلام، در فصل چهارم سال ۱۳۸۷ با آثاری در حوزه فرهنگ و هنر و با نگاهی ویژه به مسائل و مشکلات زنان ایلامی منتشر شد. در این راستا، ۲۴ مقاله پژوهشی درباره فرهنگ شهرنشینی، تمدن و فرهنگ، مسائل اجتماعی، تاریخ، ارزش‌های دینی، قابلیت‌ها و ظرفیت‌های گردشگری، مسائل و مشکلات هنری، موسیقی، شعر و ادب و ... به همراه ۱۶۰ راهکار و پیشنهاد برای رفع آسیب‌ها، محتوای شماره‌های ۲۰ تا ۲۳ فصلنامه را پوشش داده است (جدول شماره ۳).

جدول شماره (۳)

ردیف	شماره نشریه	سال انتشار	تعداد مقاله	راهکار
۱	۲۰ و ۲۱	پاییز و زمستان ۱۳۸۷	۱۳	۷۰
۲	۲۲ و ۲۳	بهار و تابستان ۱۳۸۸	۱۱	۹۰
		جمع کل	۲۴	۱۶۰

نمودار شماره (۲)

این رویکرد تا پایان نیمسال نخست ۱۳۸۸ ادامه داشت و چنانکه در جدول شماره (۴) مشاهده می شود، دو سخن سردبیر، فزاینده‌ای از کلام گهربار امام علی (ع)، ۱۸ قطعه از سروده‌های شاعران بومی، یک مصاحبه و ۹ خبر فرهنگی، بخش دیگری از محتوای شماره‌های این دوره را تشکیل داده است.

جدول شماره (۴)

سال (دوره) انتشار	تعداد	موضوع	ردیف
پاییز ۱۳۸۷ - تابستان ۱۳۸۸	۲	سخن سردبیر	۱
	۱	مصاحبه	۲
	۱۸	شعر	۳
	۹	اخبار فرهنگی	۴
	۳۰	جمع کل	

مطالعه و بررسی این چهار شماره نشان می‌دهد که یک دانشیار، ۸ عضو هیئت علمی دانشگاه، ۲۱ کارشناس ارشد، ۳ دانشجوی مقطع کارشناسی ارشد و ۱۸ شاعر، همگام و هم‌دل با مدیر مسئول، سردبیر، ویراستار و مدیر اجرایی در شکل دادن به محتوای مجله مشارکت داشته‌اند.

د) دوره چهارم

استراتژی انتشار فصلنامه از پاییز ۱۳۸۸ تغییر کرد و با شکل و محتوایی متناسب با استانداردهای یک مجله علمی، در هیئتی کاملاً متفاوت نسبت به شماره‌های پیشین، صورت انتشار پذیرفت. تعیین اعضای هیئت تحریریه، تغییر قطع آن از A۴ به وزیری و ترجمه چکیده مقالات به زبان انگلیسی از جمله اقدامات مهم این رویکرد بوده است. گزینش مقالات کاربردی برای درج در فصلنامه، اجرای دقیق و ضابطه‌مند فرایند داوری، ویرایش و نظارت بر چاپ آنها، نشان از ارتقای فصلنامه به سطح مجله‌ای

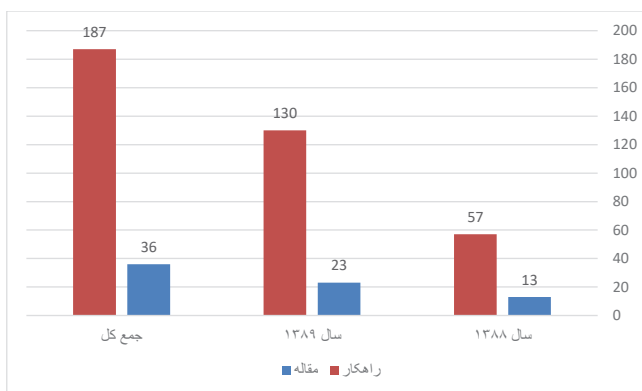

«علمی - ترویجی» داشته است؛ علاوه بر آن، بیان مشکلات و آسیب‌های فرهنگی، اجتماعی، آموزشی و ... استان و ارائه راهکارهای قابل اجرا با نگاه بومی گرایانه، زمینه معرفی توان علمی مجله را فراهم آورده و نگاه اساتید دانشگاه‌های استان، پژوهشگران، محققان و صاحب‌نظران حوزه فرهنگ را برای همکاری و انتشار نتایج فعالیت‌های پژوهشی آنها به خود جلب کرده است؛ در واقع، توانمندی‌های آن را به عنوان یک نشریه علمی و با ظرفیت نشان داده است.

جدول شماره (۵) نشان می‌دهد که انتشار ۳۶ مقاله پژوهشی در حوزه‌های باستان‌شناسی، زبان‌شناسی، شهرسازی، تاریخ، توسعه گردشگری، اهمیت فرهنگ و برنامه‌ریزی فرهنگی، آسیب‌شناسی مراکز آموزش عالی استان، نقش اطلاع‌رسانی در توسعه فرهنگ، جهانی شدن و تأثیر آن بر فرهنگ بومی، مهندسی فرهنگی، مسکن و شاخص‌های آن، بازاریابی صنایع دستی و تأثیر آن بر گردشگری و ... همراه با ۱۸۷ پیشنهاد کاربردی برای رفع موانع و آسیب‌ها، بخش اصلی محتوای شماره‌های ۲۴ تا ۲۹ فصلنامه را تشکیل داده است.

جدول شماره (۵)

ردیف	شماره نشریه	سال انتشار	تعداد مقاله	راهکارها
۱	۲۴ و ۲۵	۱۳۸۸	۱۳	۵۷
۲	۲۶ و ۲۷	۱۳۸۹	۱۰	۹۶
۳	۲۸ و ۲۹	۱۳۸۹	۱۳	۳۴
		جمع کل	۳۶	۱۸۷

نمودار شماره (۳)

علاوه بر آن، ۳ سخن‌سردبیر درباره تعریف و مفهوم فرهنگ، برنامه‌ریزی فرهنگی و سیاستگذاری فرهنگی، ۵ قطعه از سروده‌های شعرای ایلامی و بازتاب ۱۵ خبر فرهنگی - هنری، بخش دیگری از

محتوای شماره‌های این دوره را تشکیل داده است (جدول شماره ۶). درج چنین آثاری در شماره‌های دوره چهارم، حاصل پژوهش ۱۶ استادیار، ۲ دانشجوی مقطع دکترا، ۳۴ کارشناس ارشد، ۲ دانشجوی کارشناسی ارشد و ۶ کارشناس صاحب‌نظر در حوزه فرهنگ بوده است.

جدول شماره (۶)

ردیف	موضوع	تعداد	سال (دوره) انتشار
۱	سخن سردبیر	۳	پاییز ۱۳۸۸ - زمستان ۱۳۸۹
۲	شعر	۵	
۳	رویداد فرهنگی	۱۵	
جمع کل		۲۳	

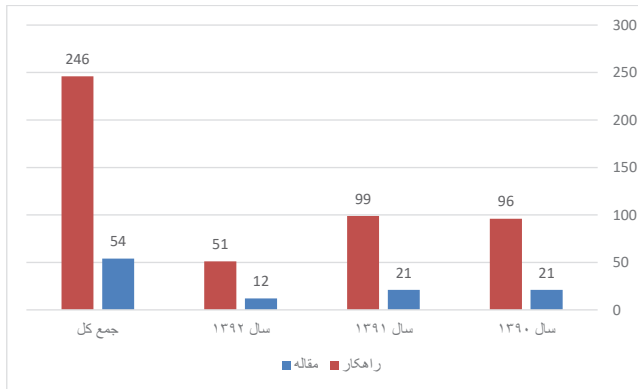
ه) دوره پنجم

بهار سال ۱۳۹۰ نشان از تداوم نشر فصلنامه داشته و ارتقای سطح آن به یک فصلنامه «علمی - ترویجی» برای فعالیت در چارچوب استانداردهای یک مجله علمی، رسمیت یافتن اعضای هیئت تحریریه [۱]، انتخاب سردبیر از میان استادان دانشگاه‌ها، افزایش داوران واجد شرایط و داوری هر مقاله به وسیله دو عضو هیئت علمی دانشگاه، نویدبخش رویکرد علمی آن بوده است.

انتشار ۵۴ مقاله علمی - پژوهشی در زمینه توسعه پایدار، آداب و رسوم، سرمایه اجتماعی، آسیب‌های مواد مخدر، باستان‌شناسی، زبان‌شناسی، ادبیات، بیکاری و اشتغال، توسعه گردشگری، گویش‌های بومی، توانمندی‌های مرزی استان برای تبادل کالاهای فرهنگی با کشور عراق، آسیب‌های اجتماعی، هنرهای بومی و ... همراه با ۲۴۶ راهکار قابل اجرا در شماره‌های ۳۰ تا ۳۹ فصلنامه، حاصل تلاش تحقیقاتی ۴ استاد، ۴ دانشیار، ۱۶ استادیار، ۱۷ دانشجوی مقطع دکترا و ۳۷ کارشناس ارشد بوده است؛ علاوه بر آن، مطلع شماره‌های این دوره به تعریف و مفهوم مدیریت فرهنگی، توسعه فرهنگی، مهندسی فرهنگی، نقش اطلاع‌رسانی در توسعه و پیشرفت فرهنگ و کارکردهای فصلنامه، اختصاص یافته است. جدول شماره (۷) فرایند انتشار نشریه در این دوره را نشان می‌دهد.

جدول شماره (۷)

ردیف	شماره نشریه	سال انتشار	تعداد مقاله	راهکارها
۱	۳۰ و ۳۱	۱۳۹۰	۱۱	۵۹
۲	۳۲ و ۳۳		۱۰	۳۷
۳	۳۴ و ۳۵	۱۳۹۱	۱۰	۶۹
۴	۳۶ و ۳۷		۱۱	۳۰
۵	۳۸ و ۳۹	۱۳۹۲	۱۲	۵۱
جمع کل			۵۴	۲۴۶

نمودار شماره (۴)

بررسی‌ها نشان داد که ۳ استاد، ۹ دانشیار، ۷۲ استادیار و ۲۰ کارشناس ارشد، داوران و مشاوران علمی مقالات فصلنامه در شماره‌های «۳۰ و ۳۱»، «۳۲ و ۳۳»، «۳۴ و ۳۵»، «۳۶ و ۳۷» و «۳۸ و ۳۹» بوده‌اند و نتایج پژوهش‌ها و تحقیقات استادان، پژوهشگران و محققان را بررسی کرده‌اند.

و) دوره ششم

از پاییز سال ۱۳۹۲ به بعد، در راستای ارتقای سطح علمی فصلنامه، گام‌های بلند دیگری به شرح زیر برداشته شده است:

- راه‌اندازی پایگاه جامع اطلاع‌رسانی مجله برای دسترسی علاقه‌مندان و دانش‌پژوهان به مقالات؛
- مکانیزه کردن فرایند دریافت، داوری و پیگیری مراحل چاپ مقالات؛
- قراردادن مقالات شماره‌های پیشین مجله در پایگاه و فضای مجازی با هدف سهولت دسترسی پژوهشگران به محتوای کلیه آثار؛
- انتخاب داوران و مشاوران علمی بر پایه دانش و تجربه آنان؛
- ارسال مقالات منتشر شده برای مشترکان سایت فصلنامه.

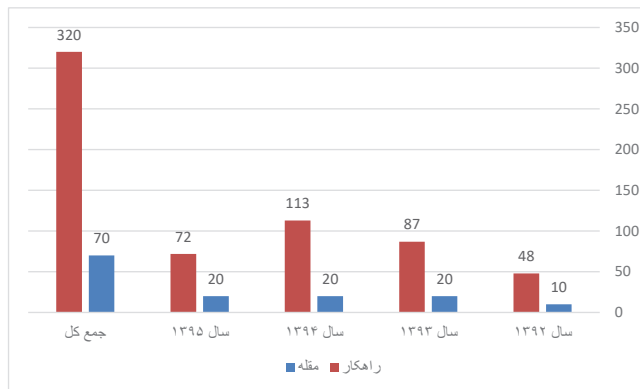
انتشار ۷۰ مقاله پژوهشی دربارهٔ بقاع متبرکه، باستان‌شناسی، زبان‌شناسی، سیمای جنگ تحمیلی در شعر شاعران بومی، نظام آموزشی استان، نظام مدیریت استان، سرمایه اجتماعی، امکان‌سنجی توسعه طبیعت‌گردی، حقوق شهروندی، ازدواج، حاشیه‌نشینی، مواد مخدر، تأثیر ژئوتوریسم در توسعه پایدار، مشکلات مدیریتی شهرهای کوچک، آثار تاریخی، تأثیر فضای مجازی بر ارزش‌ها، امنیت اجتماعی، خودکشی، جایگاه زن در جامعه سنتی ایلام، شاخص‌های توسعه‌نیافتگی در شهرستان‌ها، مشارکت‌های مردمی و توسعه‌نیافتگی روستایی، مسئله‌شناسی و اولویت‌بندی آسیب‌های اجتماعی و برنامه‌ریزی راهبردی توسعه طبیعت‌گردی به همراه ۳۲۰ پیشنهاد کاربردی در شماره‌های ۴۰ تا ۵۳ فصلنامه، نشان از

تداوم بی‌وقفه نشر آن در راستای معرفی فرهنگ استان داشته است (جدول شماره ۸).

جدول شماره ۸)

ردیف	شماره نشریه	سال انتشار	تعداد مقاله	راهکارها
۱	۴۰ و ۴۱	۱۳۹۲	۱۰	۴۸
۲	۴۲ و ۴۳	۱۳۹۳	۱۰	۵۷
۳	۴۴ و ۴۵			
۴	۴۶ و ۴۷	۱۳۹۴	۱۰	۴۱
۵	۴۸ و ۴۹			
۶	۵۰ و ۵۱	۱۳۹۵	۱۰	۱۹
۷	۵۲ و ۵۳			
جمع کل				۳۲۰

نمودار شماره ۵)

۷ سخن سردبیر که در تبیین استراتژی مجله، نقش مهمی داشته، به محتوای بخش دیگری از نشریه شکل داده است. مجموعه مقالات این دوره، حاصل پژوهش ۴ استاد، ۱۰ دانشیار، ۳۸ استادیار، ۱۱ مربی، ۲۰ دانشجوی دوره دکترا و ۴۴ کارشناس ارشد بوده است. در این راستا، ۳ استاد، ۹ دانشیار، ۵۵ استادیار و ۲۸ مربی نقش داور و مشاور علمی نشریه از شماره ۴۰ تا شماره ۵۳ را ایفا کرده‌اند.

گستره توزیع فصلنامه

فصلنامه فرهنگ ایلام به مثابه «پیک فرهنگ»، از بهار ۱۳۷۹ تا پایان زمستان ۱۳۹۵، حاصل تلاش و پژوهش اندیشمندان، محققان دانشگاه‌ها و مراکز تحقیقاتی استان را در میان مسئولان ارشد و مدیران کل ستادی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، مدیران کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان‌ها، مسئولان ارشد

و مدیران دستگاه‌های اجرایی استان، کتابخانه‌های دانشگاه‌ها، کتابخانه‌های عمومی استان، استادان دانشگاه‌ها، پژوهشگران، محققان، فرهنگیان و علاقه‌مندان، بازتاب داده و در نقش «شناسنامه فرهنگی استان» به شایستگی از عهده این رسالت برآمده است؛ به عبارتی، از بهار ۱۳۷۹ برای توسعه و گسترش فرهنگ عمومی و ارزش‌های دینی مردم مسلمان ایلام، ایفای نقش نموده و با وجود فراز و فرود زیاد، بیش از یک دهه و نیم در هیئت یک رسانه تأثیرگذار، حاصل تلاش و برنامه‌های اجرایی مسئولان و کارگزاران فرهنگی استان را به جامعه منعکس کرده است؛ در این راستا، مسئولان و مجریان فصلنامه با وجود مشکلات و تنگناهای مالی، تلاش کرده‌اند در چارچوب مأموریت‌های تعریف‌شده و متناسب با منابع انسانی و مالی، فرهنگ بومی استان را در قالب میزگرد، مقاله، گزارش‌های تحقیقاتی، رویدادهای فرهنگی، هنری، تاریخ، فرهنگ و تمدن و ... برای مردم تشریح و به علاقه‌مندان معرفی کنند.

مخاطبان اصلی فصلنامه

الف) فصلنامه علمی - ترویجی فرهنگ ایلام به دلیل ویژگی‌های رسالتش، از بهار ۱۳۷۹ تا پایان زمستان ۱۳۹۵ مخاطبان خاصی به شرح ذیل داشته است:

۱. مسئولان و مدیران ستادی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی؛
۲. مسئولان و مدیران دستگاه‌های اجرایی استان ایلام؛
۳. مدیران کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان‌ها؛
۴. رؤسای دانشگاه‌ها و دانشکده‌های سراسر کشور؛
۵. مراکز تحقیقاتی مرتبط؛
۶. استادان دانشگاه‌ها، پژوهشگران، صاحب‌نظران و کارشناسان حوزه فرهنگ و هنر استان؛
۷. دانشجویان علاقه‌مند، اعضای کتابخانه‌های عمومی و مشترکان فرهنگ دوست استان.

ب) از تابستان ۱۳۹۰ که مقالات نشریه بر روی سایت وزارت علوم، تحقیقات و فناوری قرار گرفته تا کنون، بیش از ۱۲۷ هزار نفر دیگر در ایران و جهان اسلام به آن رجوع کرده‌اند.

مسئولان اجرایی فصلنامه

در ادامه، برای تبیین دقیق موضوع، علاوه بر معرفی صاحب امتیاز فصلنامه، آمار و اطلاعات مربوط به مدیران مسئول، سردبیران، اعضای هیئت تحریریه، ویراستاران فارسی و انگلیسی، مدیران اجرایی، پژوهشگران، داوران و مشاوران علمی - در تمام دوره‌های نشر به جز دوره فترت (زمستان ۱۳۸۳ تا تابستان ۱۳۸۷) - به اقتضای ضرورت و بر پایه اسناد موجود ذکر می‌شود:

- اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان ایلام، صاحب امتیاز فصلنامه است.

- از بهار ۱۳۷۹ تا پایان زمستان ۱۳۹۵، مدیران کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان بر پایه ضوابط و

مقررات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، مدیر مسئول فصلنامه بوده‌اند.

- از بهار ۱۳۷۹ تا پایان زمستان ۱۳۹۵، هفت نفر از استادان دانشگاه‌ها و صاحب‌نظران ذیصلاح، سردبیر فصلنامه بوده‌اند. لازم به ذکر است که این فصلنامه از زمستان ۱۳۸۲ تا بهار ۱۳۸۳ (۶ ماه) بدون سردبیر بوده است.

- اعضای هیئت تحریریه فصلنامه نیز از بهار ۱۳۷۹ تا پایان تابستان ۱۳۸۸ در قالب شورای پژوهشی، شورای نویسندگان و مشاوران علمی ایفای نقش کرده‌اند (جدول شماره ۹).

جدول شماره ۹

سال انتشار	شماره نشریه	اعضای هیئت تحریریه	ردیف	
۱۳۷۹	۱	اعضای هیئت تحریریه	۱	
	۲		۲	
	۳ و ۴		۳	
۱۳۸۰	۵ و ۶	شورای پژوهشی	۴	
	۷ و ۸		۵	
۱۳۸۱	۹ و ۱۰		۶	
	۱۱ و ۱۲		۷	
۱۳۸۲	۱۳ و ۱۴		۸	
	۱۵		۹	
۱۳۸۲-۱۳۸۳	۱۶ و ۱۷		۱۰	
۱۳۸۳	۱۸ و ۱۹		اعضای هیئت تحریریه	۱۱
دوره فترت (زمستان ۱۳۸۳ - تابستان ۱۳۸۷)			۱۲	
۱۳۸۷	۲۰ و ۲۱		شورای نویسندگان	۱۳
۱۳۸۸	۲۲ و ۲۳	مشاوران علمی	۱۴	

نکات قابل اشاره

۱. شماره‌های «۱»، «۲» و «۳» بدون ذکر نام و نشان اعضای هیئت تحریریه، منتشر شده است.
۲. شورای پژوهشی در شماره‌های «۵ و ۶»، «۷ و ۸»، «۹ و ۱۰»، «۱۱ و ۱۲»، «۱۳ و ۱۴»، «۱۵» و «۱۶ و ۱۷»، بدون ذکر نام و نشان، نقش هیئت تحریریه را ایفا کرده‌اند.
۳. در شماره‌های ۱۸ و ۱۹ تعداد ۹ نفر از استادان، دانشیاران، استادیاران و اعضای هیئت علمی دانشگاه‌ها، اعضای هیئت تحریریه را تشکیل داده‌اند.
۴. شماره‌های ۲۰ و ۲۱ زیر نظر شورای نویسندگان و بدون ذکر نام و نشان آنها، منتشر شده است.
۵. دو تن از اعضای هیئت علمی دانشگاه‌ها در شماره‌های ۲۲ و ۲۳، مشاور علمی نشریه بوده‌اند.
۶. شورای پژوهشی اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان ایلام، در نیمه نخست دهه ۱۳۷۰، به منظور

حل مسائل و مشکلات و بهره‌برداری از نتایج تحقیقات در برنامه‌ریزی توسعه فرهنگی-اجتماعی و حمایت از پژوهشگران در چارچوب وظایف و سیاست‌های پژوهشی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، شکل گرفته و با ترکیبی از مدیرکل به عنوان «رئیس شورا»، معاون فرهنگی، مشاور پژوهشی و سه نفر از اعضای هیئت علمی مراکز آموزش عالی استان، فعالیت خود را آغاز کرده است و نزدیک به یک دهه با تشکیل جلسات مداوم و بحث و تبادل نظر درباره مسائل و مشکلات فرهنگی استان و انجام ده‌ها طرح پژوهشی در راستای رشد و اعتلای فرهنگ عمومی، گام‌های مؤثری برداشته است.

۷. از پاییز ۱۳۸۸ تا پایان زمستان ۱۳۹۵، تعداد ۲۰۲ نفر از استادان، دانشیاران، استادیاران و مربیان دانشگاه‌ها عضو هیئت تحریریه فصلنامه فرهنگ ایلام بوده‌اند (جدول شماره ۱۰).

جدول شماره (۱۰)

ردیف	شماره نشریه	سال انتشار	استاد	دانشیار	استادیار	مربی
۱	۲۴ و ۲۵	۱۳۸۸	۱۲ نفر عضو هیئت علمی (دانشگاه‌ها و ...)			
۲	۲۶ و ۲۷	۱۳۸۹	۳	۲	۵	۱
۳	۲۸ و ۲۹		۴	۱	۶	۱
۴	۳۰ و ۳۱	۱۳۹۰	۴	-	۹	۱
۵	۳۲ و ۳۳		۴	-	۹	۱
۶	۳۴ و ۳۵	۱۳۹۱	۴	-	۹	۱
۷	۳۶ و ۳۷		۴	-	۹	۱
۸	۳۸ و ۳۹	۱۳۹۲	۴	۲	۷	۱
۹	۴۰ و ۴۱		۵	۴	۶	۱
۱۰	۴۲ و ۴۳	۱۳۹۳	۵	۴	۶	۱
۱۱	۴۴ و ۴۵		۵	۴	۵	۱
۱۲	۴۶ و ۴۷	۱۳۹۴	۴	۴	۶	-
۱۳	۴۸ و ۴۹		۳	۴	۵	-
۱۴	۵۰ و ۵۱	۱۳۹۵	۳	۴	۵	-
۱۵	۵۲ و ۵۳		۳	۴	۵	-
اعضا به تفکیک رتبه علمی			۵۵	۳۳	۹۲	۱۰
جمع کل			۲۰۲			

۸. شماره‌های ۲۴ و ۲۵ با همکاری و نظارت ۱۲ نفر از اعضای هیئت علمی دانشگاه‌ها و مدرسان مراکز آموزش عالی در قالب «شورای نویسندگان» منتشر شده‌اند.

۹. از بهار ۱۳۸۰ تا زمستان ۱۳۹۵، هفت نفر از صاحب‌نظران باتجربه، ویراستار فارسی فصلنامه فرهنگ ایلام بوده‌اند. شایان ذکر است که این فصلنامه از شماره ۱ تا شماره ۴ ویراستار نداشته است؛ همچنین

یکی از اعضای هیئت علمی دانشگاه از پاییز ۱۳۸۸ تا پایان زمستان ۱۳۸۹ چکیده مقالات فصلنامه را ترجمه کرده و از بهار ۱۳۹۰ تا پایان زمستان ۱۳۹۵ ویراستار انگلیسی فصلنامه بوده است.
۱۰. از بهار ۱۳۷۹ تا پایان زمستان ۱۳۹۵، ۱۰ نفر از کارشناسان صاحب نظر و باتجربه، مدیر اجرایی فصلنامه بوده‌اند.

۱۱. در کل، ۴۸۵ پژوهشگر، نتیجه پژوهش‌های خود را در فصلنامه منتشر کرده‌اند (جدول شماره ۱۱).

جدول شماره (۱۱)

ردیف	سال	استاد	دانشیار	استادیار	ارشد	کارشناس	استاد	دانشیار	جمع کل
۱	۱۳۸۳-۱۳۷۹	۳	-	۲۸	۹۱	۸	۴	۴۰	۲۲۲
دوره فترت									۱۳۸۷-۱۳۸۳
۲	۱۳۸۷-۱۳۸۳	۱	-	۵	۲۳	-	۳	-	۵۰
۳	۱۳۸۸-۱۳۸۷	۱	-	۱۲	۲۴	۲	۲	۶	۴۷
۴	۱۳۸۹-۱۳۸۸	-	۴	۱۶	۳۷	-	-	-	۶۱
۵	۱۳۹۰-۱۳۸۹	۴	۴	۳۸	۵۳	-	-	-	۱۰۵
۶	۱۳۹۲-۱۳۹۰	۴	۱۰	۹۹	۲۲۸	۱۰	۹	۶۶	۴۸۵
جمع کل									۴۸۵

۱. دانشجوی دوره دکتری؛ ۲. دانشجوی کارشناسی ارشد؛ ۳. کارشناس / صاحب نظر؛ ۴. شاعر

۱۲. ۲۴۸ نفر استاد، دانشیار، استادیار و کارشناس ارشد، داور و مشاور علمی مجله بوده‌اند (جدول شماره ۱۲).

جدول شماره (۱۲)

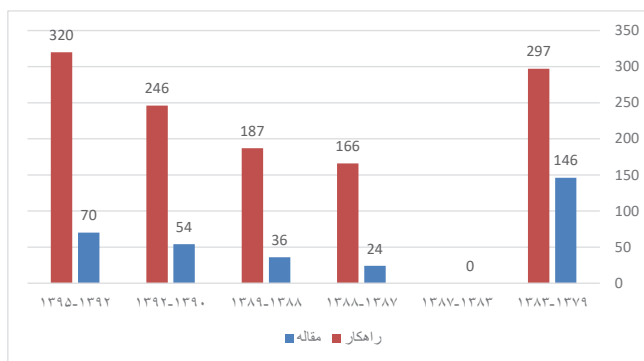
ردیف	سال	استاد	دانشیار	استادیار	کارشناس ارشد	جمع کل
۱	۱۳۸۳-۱۳۷۹	-	۱	۳	۱۰	۱۴
دوره فترت						۱۳۸۷-۱۳۸۳
۲	۱۳۸۷-۱۳۸۳	-	۱	۴	۱۱	۱۶
۳	۱۳۸۸-۱۳۸۷	-	۱	۵	۱۳	۱۹
۴	۱۳۸۹-۱۳۸۸	۳	۹	۷۲	۲۰	۱۰۴
۵	۱۳۹۰-۱۳۸۹	۳	۹	۵۵	۲۸	۹۵
۶	۱۳۹۲-۱۳۹۰	۶	۲۱	۱۳۹	۸۲	۲۴۸
جمع کل						۲۴۸

آثار به روایت آمار: بررسی‌ها نشان داد که از بهار ۱۳۷۹ تا پایان زمستان ۱۳۹۵، تعداد ۳۳۰ مقاله به همراه ۱۲۱۶ راهکار در نشریه منتشر شده و در اختیار مشترکان و علاقه‌مندان قرار گرفته است (جدول شماره ۱۳).

جدول شماره (۱۳)

ردیف	سال	تعداد مقاله	راهکار
۱	۱۳۷۹-۱۳۸۳	۱۴۶	۲۵۳
۲	دوره فترت ۱۳۸۳-۱۳۸۷		
۳	۱۳۸۷-۱۳۸۸	۲۴	۱۶۰
۴	۱۳۸۸-۱۳۸۹	۳۶	۱۸۷
۵	۱۳۹۰-۱۳۹۲	۵۴	۲۴۶
۶	۱۳۹۲-۱۳۹۵	۷۰	۳۲۰
	جمع کل	۳۳۰	۱۲۱۶

نمودار شماره (6)

نتیجه گیری

هدف اساسی فرهنگ، فراهم آوردن امنیت در زندگی مردم است. انسان به صورت اجتماعی زندگی می کند و هر جامعه ای فرهنگ خود را می سازد؛ از این رو، هر جامعه انسانی، فرهنگ و اجتماع منحصر به خود را دارد و از عناصر جامعه شناختی، فناوری، ایدئولوژی و فرهنگ انسانی ویژه ای برخوردار است. گوناگونی ها نشان از جامعه شناختی گوناگون در جوامع بشری دارند که می توان آنها را از طریق تفاوت های میراث فرهنگی، شیوه به کارگیری منابع و عوامل دیگری از قبیل: زبان، پیشرفت های علمی و ... تشخیص داد. یکی از برنامه های مهم و اساسی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، توجه ویژه به حوزه فرهنگ عمومی است. اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان ایلام هم مکلف به تحقق اهداف و سیاست های راهبردی وزارت در استان است. انجام فعالیت های پژوهشی با هدف یافتن راهکارهای لازم برای رفع آسیب های اجتماعی نیز از موضوعات تکلیفی اداره کل به شمار می رود؛ از این رو، انتشار نشریه ای به عنوان یک رسانه مکتوب برای بازتاب حاصل اندیشه و تحقیقات صاحب نظران و محققان به منظور رفع آسیب های اجتماعی در چارچوب مأموریت های اداره کل اجتناب ناپذیر است.

اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان ایلام، از بهار ۱۳۷۹ این مأموریت را اجرا کرده و در نقش یک دستگاه فرهنگی، بیش از یک دهه، فضای مناسب و در خور شأنی را برای ۷۳۳ نفر از استادان، دانشیاران، استادیاران، مربیان، مدرسان، دانشجویان مقاطع دکتری و کارشناسی ارشد، پژوهشگران، محققان، صاحب‌نظران، کارشناسان و فرهنگ‌دوستان با هدف تحقیق و تتبع در حوزه فرهنگ استان فراهم آورده است؛ به عبارتی، اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان ایلام، بیش از یک دهه، نقش یک هماهنگ‌کننده باظرفیت و توان را برای اندیشمندان و صاحب‌نظران استان ایفا کرده است تا برای اعتلای فرهنگ عمومی همراه و هم‌دل فعالیت کنند. نتیجه این رویکرد به شرح زیر است:

۱. از بهار سال ۱۳۷۹ تا پایان تابستان ۱۳۸۳، تعداد ۱۴۶ مقاله با موضوع فرهنگ، هنر، دین، اقتصاد، آسیب‌های اجتماعی (خشونت، طلاق، خودسوزی، خودکشی، دزدی و ...)، زبان‌شناسی (با نگاه به زبان کردی ایلامی)، جوانان ایلامی و بحران هویت، جوانان و نهاد خانواده، جوانان و آسیب‌های اجتماعی، سینما، تئاتر، تاریخ (با نگاه به تاریخ چند هزار ساله ایلام)، جامعه‌شناسی مجالس ترحیم، صنایع دستی، آسیب‌های مواد مخدر، شعر و ادب، باستان‌شناسی (پل‌ها، راه‌ها، آثار تاریخی و ...)، شهدا، مشاهیر، فرهنگ و مدیریت، نقد شعر، نقد فیلم، نقد کتاب، برنامه‌ریزی فرهنگی، پوشش (لباس) محلی، آداب و رسوم (ازدواج، چمر و ...)، گردشگری، شهرسازی و توسعه پایدار شهری، شعر فارسی ایلامی، کتابخانه‌های عمومی استان، کانون‌های فرهنگی هنری و ... به منظور بررسی و سنجش وضعیت فرهنگ استان و ارائه ۲۵۳ راهکار برای رفع موانع رشد و توسعه آن، در فصلنامه فرهنگی - پژوهشی ایلام منتشر شده است.

۲. از پاییز سال ۱۳۸۳ تا پایان تابستان سال ۱۳۸۷ (۳ سال و ۹ ماه)، چراغ پژوهش در حوزه فرهنگ خاموش شد. در حقیقت، تنها راه ارتباطی میان اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان با دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی استان به کلی، قطع و قطار رشد و توسعه فرهنگ و هنر استان از حرکت بازماند. شاید بتوان دلیل مظلومیت پژوهش در «دوره فترت» را در مسائلی چون موارد زیر جستجو کرد:

- کوتاه بودن عمر مدیریت و فقدان تجربه مدیریت فرهنگی؛
- ناهماهنگی بین دستگاه‌های اجرایی اعتبارات فرهنگی بگیر و پاس‌خگو نبودن آنها در قبال مشکلات فرهنگی استان؛

- عدم برنامه‌ریزی دقیق برای اجرای برنامه‌های فرهنگی؛

- کمبود منابع انسانی و مالی؛

- کمبود زیرساخت‌ها و فضای لازم برای انجام فعالیت‌های فرهنگی؛

- دور بودن استان از پایتخت کشور و عدم تخصیص اعتبار ملی برای انجام فعالیت‌های پژوهشی.

۳. فصلنامه فرهنگی - پژوهشی فرهنگ ایلام از پاییز سال ۱۳۸۷ احیا شده و در مدار انتشار قرار گرفته و با همان رویکرد قبل از دوره فترت، گام به عرصه اطلاع‌رسانی نهاده است و با آثاری در

حوزه فرهنگ و هنر با نگاهی ویژه به مسائل و مشکلات زنان ایلامی منتشر شده است. چاپ ۲۴ مقاله پژوهشی درباره فرهنگ شهرنشینی، تمدن و فرهنگ، مسائل اجتماعی، تاریخ، ارزش های دینی، قابلیت ها و ظرفیت های گردشگری، مسائل و مشکلات هنری، موسیقی، شعر و ادب و ... به همراه ۱۶۰ راهکار و پیشنهاد برای رفع آسیب های فرهنگی، اجتماعی مؤید این مطلب است.

۴. استراتژی انتشار فصلنامه از پاییز ۱۳۸۸ تغییر کرده و با شکل و محتوای متناسب با استانداردهای یک مجله علمی، در هیئت کاملاً متفاوت نسبت به شماره های پیشین، صورت انتشار پذیرفته است. تعیین اعضای هیئت تحریریه، تغییر قطع آن از A4 به وزیری و ترجمه چکیده مقالات به زبان انگلیسی از جمله اقدامات مهم این رویکرد بوده است. گزینش مقالات کاربردی برای درج در فصلنامه، اجرای دقیق و ضابطه مند فرایند داوری، ویرایش و نظارت بر چاپ آنها، نشان از ارتقای فصلنامه به سطح مجله ای «علمی - ترویجی» داشته است؛ علاوه بر آن، بیان مشکلات و آسیب های فرهنگی، اجتماعی، آموزشی و ... استان و ارائه راهکارهای قابل اجرا با نگاه بومی گرایانه، زمینه معرفی توان علمی مجله را فراهم آورده و نگاه اساتید دانشگاه های استان، پژوهشگران، محققان و صاحب نظران حوزه فرهنگ را برای همکاری و انتشار نتایج فعالیت های پژوهشی آنها به خود جلب کرده است؛ در واقع، توانمندی های آن را به عنوان یک نشریه علمی و با ظرفیت نشان داده است.

انتشار ۳۶ مقاله پژوهشی در حوزه های باستان شناسی، زبان شناسی، شهرسازی، تاریخ، توسعه گردشگری، اهمیت فرهنگ و برنامه ریزی فرهنگی، آسیب شناسی مراکز آموزش عالی استان، نقش اطلاع رسانی در توسعه فرهنگ، جهانی شدن و تأثیر آن بر فرهنگ بومی، مهندسی فرهنگی، مسکن و شاخص های آن، بازاریابی صنایع دستی و تأثیر آن بر گردشگری و ... همراه با ۱۸۷ پیشنهاد کاربردی برای رفع موانع و آسیب ها، نشان دهنده توجه مسئولان به حوزه فرهنگ عمومی است.

۵. بهار سال ۱۳۹۰ نشان از تداوم نشر فصلنامه داشته و ارتقای سطح آن به یک فصلنامه «علمی - ترویجی» برای فعالیت در چارچوب استانداردهای یک مجله علمی، رسمیت یافتن اعضای هیئت تحریریه، انتخاب سردبیر از میان استادان دانشگاه ها، افزایش داوران واجد شرایط و داوری هر مقاله به وسیله دو عضو هیئت علمی دانشگاه، نویدبخش رویکرد علمی آن بوده است. انتشار ۵۴ مقاله علمی - پژوهشی در زمینه توسعه پایدار، آداب و رسوم، سرمایه اجتماعی، آسیب های مواد مخدر، باستان شناسی، زبان شناسی، ادبیات، بیسکری و اشتغال، توسعه گردشگری، گویش های بومی، توانمندی های مرزی استان برای تبادل کالاهای فرهنگی با کشور عراق، آسیب های اجتماعی، هنرهای بومی و ... همراه با ۲۴۶ راهکار قابل اجرا برای رفع مشکلات فرهنگی نیز نشان از تلاش کارگزاران حوزه فرهنگ برای تحقق اهداف پیش بینی شده داشته است.

۶. از پاییز سال ۱۳۹۲ به بعد، در راستای ارتقای سطح علمی فصلنامه، گام های بلند دیگری به شرح

زیر برداشته شد:

- راه‌اندازی پایگاه جامع اطلاع‌رسانی مجله برای دسترسی علاقه‌مندان و دانش‌پژوهان به مقالات؛
- مکانیزه کردن فرایند دریافت، داوری و پیگیری مراحل چاپ مقالات؛
- قرار دادن مقالات شماره‌های پیشین مجله در پایگاه و فضای مجازی با هدف سهولت دسترسی پژوهشگران به محتوای کلیه آثار؛
- انتخاب داوران و مشاوران علمی بر پایه دانش و تجربه آنان؛
- ارسال مقالات منتشر شده برای مشترکان سایت فصلنامه.

انتشار ۷۰ مقاله پژوهشی دربارهٔ بقاع متبرکه، باستان‌شناسی، زبان‌شناسی، سیمای جنگ تحمیلی در شعر شاعران بومی، نظام آموزشی استان، نظام مدیریت استان، سرمایه اجتماعی، امکان‌سنجی توسعه طبیعت گردی، حقوق شهروندی، ازدواج، حاشیه‌نشینی، مواد مخدر، تأثیر ژئوتوریسم در توسعه پایدار، مشکلات مدیریتی شهرهای کوچک، آثار تاریخی، تأثیر فضای مجازی بر ارزش‌ها، امنیت اجتماعی، خودکشی، جایگاه زن در جامعه سنتی ایلام، شاخص‌های توسعه‌نیافتگی در شهرستان‌ها، مشارکت‌های مردمی و توسعه‌نیافتگی روستایی، مسئله‌شناسی و اولویت‌بندی آسیب‌های اجتماعی و برنامه‌ریزی راهبردی توسعه طبیعت گردی به همراه ۳۲۰ پیشنهاد کاربردی برای رفع آسیب‌ها و مشکلات، نشان از تداوم بی‌وقفه نشر آن در راستای معرفی فرهنگ استان داشته است.

۷. انتشار ۵۳ شماره از نشریه فرهنگ ایلام (حاوی ۳۳۰ مقاله علمی - پژوهشی دربارهٔ فرهنگ استان ایلام و ۱۲۱۶ راهکار برای رفع آسیب‌ها، موانع و مشکلات) به صورت یک مجموعه ارزشمند ۲۸ جلدی در ۵۵۵۰ صفحه (۲۰۲۲ صفحه A4، ۳۳۲۱ صفحه رقی و ۲۲۰ صفحه ترجمه چکیده مقالات) در طول ۱۳ سال (بدون احتساب دوره فترت)، نشان می‌دهد که اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان ایلام به اجرای وظایفش تعهد داشته و استان ایلام تا قبل از دهه ۱۳۸۰ از داشتن چنین مجموعه ماندگاری در حوزه فرهنگ، محروم بوده است.

پیشنهادها

- تداوم انتشار بدون وقفه و به‌هنگام فصلنامه؛
- تأمین اعتبار مالی برای انتشار مداوم آن؛
- نقد و بررسی هر شماره فصلنامه با هدف ارتقای سطح کیفی و کمی آن.

پی‌نوشت

[۱] مرکز برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری پژوهشی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری در پاسخ به نامه شماره ۲۲/۹۰/۷۹۷ مورخ ۱۳۹۰/۲/۱۳ اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان ایلام، با اعطای اعتبار «علمی - ترویجی» به نشریه فرهنگ ایلام موافقت کرده است.

منابع و مأخذ

- خادمی، علی اکبر و احمد گنجی؛ (۱۳۹۱)، وظایف سیاستگذاری و اجرایی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، تهران: پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات.
- صالحی امیری، سیدرضا و سعید محمدی؛ (۱۳۸۹)، دیپلماسی فرهنگی، تهران: ققنوس.
- _____؛ (۱۳۸۶)، مفاهیم و نظریه‌های فرهنگی، چ چهارم، تهران: ققنوس.
- فصلنامه فرهنگی - پژوهشی فرهنگ ایلام، (بهار ۱۳۷۹)، شماره اول.
- _____؛ (تابستان ۱۳۷۹)، شماره دوم.
- _____؛ (پاییز و زمستان ۱۳۷۹)، شماره ۳ و ۴.
- _____؛ (بهار و تابستان ۱۳۸۰)، شماره ۵ و ۶.
- _____؛ (پاییز و زمستان ۱۳۸۰)، شماره ۷ و ۸.
- _____؛ (بهار و تابستان ۱۳۸۱)، شماره ۹ و ۱۰.
- _____؛ (پاییز و زمستان ۱۳۸۱)، شماره ۱۱ و ۱۲.
- _____؛ (بهار و تابستان ۱۳۸۲)، شماره ۱۳ و ۱۴.
- _____؛ (پاییز ۱۳۸۲)، شماره ۱۵.
- _____؛ (زمستان ۱۳۸۲ و بهار ۱۳۸۳)، شماره ۱۶ و ۱۷.
- _____؛ (تابستان و پاییز ۱۳۸۳)، شماره ۱۸ و ۱۹.
- _____؛ (پاییز و زمستان ۱۳۸۷)، شماره ۲۰ و ۲۱.
- _____؛ (بهار و تابستان ۱۳۸۸)، شماره ۲۲ و ۲۳.
- _____؛ (پاییز و زمستان ۱۳۸۸)، شماره ۲۴ و ۲۵.
- _____؛ (بهار و تابستان ۱۳۸۹)، شماره ۲۶ و ۲۷.
- _____؛ (پاییز و زمستان ۱۳۸۹)، شماره ۲۸ و ۲۹.
- فصلنامه علمی - ترویجی فرهنگ ایلام؛ (بهار و تابستان ۱۳۹۰)، شماره ۳۰ و ۳۱.
- _____؛ (پاییز و زمستان ۱۳۹۰)، شماره ۳۲ و ۳۳.
- _____؛ (بهار و تابستان ۱۳۹۱)، شماره ۳۴ و ۳۵.
- _____؛ (پاییز و زمستان ۱۳۹۱)، شماره ۳۶ و ۳۷.
- _____؛ (بهار و تابستان ۱۳۹۲)، شماره ۳۸ و ۳۹.
- _____؛ (پاییز و زمستان ۱۳۹۲)، شماره ۴۰ و ۴۱.
- _____؛ (بهار و تابستان ۱۳۹۳)، شماره ۴۲ و ۴۳.
- _____؛ (پاییز و زمستان ۱۳۹۳)، شماره ۴۴ و ۴۵.
- _____؛ (بهار و تابستان ۱۳۹۴)، شماره ۴۶ و ۴۷.
- _____؛ (پاییز و زمستان ۱۳۹۴)، شماره ۴۸ و ۴۹.
- _____؛ (بهار و تابستان ۱۳۹۵)، شماره ۵۰ و ۵۱.
- _____؛ (پاییز و زمستان ۱۳۹۵)، شماره ۵۲ و ۵۳.
- محمدنیاکان، علی؛ (بهار و تابستان ۱۳۸۸)، «فصلنامه فرهنگی ایلام در ترازو»، فصلنامه فرهنگی - پژوهشی فرهنگ ایلام، شماره ۲۲ و ۲۳.
- _____؛ (بهار و تابستان ۱۳۹۲)، «سخنی با مخاطبان»، فصلنامه علمی - ترویجی فرهنگ، شماره ۳۸ و ۳۹.
- نائینی، علی محمد؛ (۱۳۸۹)، درآمدی بر آشنایی با سیاستگذاران و مجریان فرهنگی کشور، تهران: ساجدی.